

Samoupravljanje danes in jutri

Socialistična družbena ureditev SFRJ temelji na oblasti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi in na odnosih med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci ter ustvarjalci, katerim služi delo izključno za zadovoljevanje njihovih osebnih in skupnih potreb. Temeljna organizacija združenega dela in delovna skupnost, to sta osnovni obliki združenega dela, kjer delavci uresničujejo svoje osnovne pravice in izpolnjujejo osnovne dolžnosti, da neposredno, enakopravno in demokratično odločajo o pogojih in rezultatih svojega dela, da neposredno urejajo skupna družbena vprašanja ter odločajo o drugih vprašanjih svojega družbeno-ekonomskega položaja. Seveda, osnovno načelo je, da delovni ljudje izvršujejo te svoje pravice in dolžnosti ne kot posamezniki, temveč organizirani, vsi skupaj povezani in združeni v vseh oblikah samoupravnega organiziranja ter na ta način uresničujejo idejo ZKJ in tovariša Tita o neposrednem vplivu delavskega razreda in delovnih ljudi na vsa dogajanja

v družbi in obvladanju celotnega procesa družbene reprodukcije.

Vse te pravice in dolžnosti delovnih ljudi določa ustava, ki smo jo sprejeli vsi, kako pa se te pravice in dolžnosti uresničujejo v življenju, na delu v temeljnih organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih.

Danes, leto po sprejemu nove ustave, samoupravljanje delavskega razreda še ni zaživelo, ni pridrlo v zavest delovnih ljudi, tako kot bi moralo. In zakaj ni? Zgleda, da se delovni ljudje še vedno ne zavedajo svojih pravic in dolžnosti, katere jim določa ustava ali pa se bojijo odgovornosti, ki je jasno prisotna, če z nečim upravljajo. Tako situacijo pa s pridom izrabljajo posamezniki, zasedajo položaje, na katerih sploh ne bi smeli biti, na katere so se povzpeli v preteklem obdobju in na katerih bi se radi obdržali tudi sedaj, kar jim trenutno še uspeva, vendar je vprašanje, do kdaj, koliko časa se bodo še lahko okoriščali na račun delovnih ljudi,

koliko škode bodo še naredili naši skupnosti. Od delavcev je odvisno, kako dolgo bodo še gledali, da se posamezniki okoriščajo s sadovi njihovega dela in se s samoupravljanjem na koncu jezika skrivajo za organi samoupravljanja in preko njih z različnimi pritiski uveljavljajo svoja hotenja, dokler ne bodo delovni ljudje spoznali, da nihče drug, kot le sami lahko koristijo in uporabljajo družbena sredstva, do tedaj naš novi sistem ne bo mogel zaživeti in nam koristiti tako, kot je njegov namen. Delovni ljudje se morajo povezati, da je le v slogi moč, da se morajo boriti za skupne interese, ne da vsak dvigne glas le tedaj, ko se čuti osebno prizadetega, glas mora vsak povzdigniti tedaj, ko gre za našo skupno imovino, saj takrat štiti tudi svoje interese in potrebe, ne pa da misli, da je ob takih situacijah modro molčati in prepustiti vse drugim. Tako misli večina, zato pa lahko potem posamezniki naše socialistično samoupravljanje izkoristijo v svoje privatne namene.

Zato morajo delovni ljudje začeti izpolnjevati svojo nalogo, tako kot je le-ta podana v ustavi, da uresničijo oblast kot subjekti, organizirani v temeljnih organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih, krajevnih skupnostih in drugih samoupravnih organizacijah, ter se s čim tesnejšim sodelovanjem organiziranih subjektivnih sil kot so ZK, SZDL in zveza sindikatov, uresničevati smisel naše nove ustave, da vsa oblast pripada delavskemu razredu in delovnim ljudem preprečiti vsake poiskuse, da bi se posamezniki okoriščali na račun delavcev ter jim jasno pokazati, takim tehnokratom, kje je njihovo mesto. Zapomniti si moramo, da bomo le s skupnimi močmi dosegli naš boljši jutrišnji dan, ki bo prišel, če bomo delali tako, kakor znamo, složno in po samoupravnih poti.

Naj končam z besedami našega voditelja tovariša Tita: »Noben sistem, še tako dobro zamišljen ne more sam po sebi dobro delovati, če ga delovni ljudje ne uresničujemo v življenju.«

Zapomnimo si te besede in, kadar bo naša delovna skupnost v težavah, jih imejmo še posebej pred očmi ter jih uresničujmo.

BORIS PAVLICA

V zadnjih štirih letih se je položaj na tem področju vidno izboljšal, ne samo zaradi tega, ker so bile sprejete številne določbe, temveč tudi zato, ker je naša industrija že dosegla tisto stopnjo, da je postopoma pričela z odpravljanjem ozkih grl v proizvodnji, pričela je uvajati novo tehnologijo, višjo stopnjo avtomatizacije in podobno.

Po podatkih zavoda SRS za statistiko je bilo meseca julija letos v Sloveniji zaposlenih 286.820 žensk, kar predstavlja 43 odstotkov vseh zaposlenih. Pri tem je več žensk, 69 odstotkov, zaposlenih v negospodarskih dejavnostih, manj 38,4 odstotka, pa v industriji. Od industrijskih panog, ki pretežno zaposlujejo ženske in bi jih lahko imenovali kar »ženske panoge«, ima največ žensk zaposlenih tekstilna industrija (76 odstotkov vseh zaposlenih v panogi), sledijo pa tobačna

kvarljivosti blaga do tipično sezonskih kampanj itd.

Pomemben razlog, zakaj se ženske odločajo za nočno delo, je prav gotovo tudi socialne narave. Delovna mesta, na katerih se opravlja nočno delo, so večkrat za moške nezanemljiva, saj so osebni dohodki večkrat nižji, pogosto pa so tudi delovna mesta bolj primerna za ženske. Posebno v manjših industrijskih mestih, kjer ženske težje dobijo zaposlitev, so prisiljene sprejeti pač ta delovna mesta, razlog za to pa je tudi izboljšanje osebnega dohodka z nočnim dodatkom.

V celotnem sklopu problematike nočnega dela žensk igra določeno vlogo tudi stanovanjsko vprašanje. Pri zaposlitvi moškega lahko delovna organizacija računa, da bo morala reševati tudi njegov stanovanjski problem, medtem ko pri zaposlitvi žensk ta primer ni tako pogost.

Nočno delo žensk

Naša družba se že dolgo bori za odpravo nočnega dela žensk, vendar tega dokončno ne moremo pričakovati vsaj do leta 1980

industrija, industrija usnja in obutve itd. Nad splošnim povprečjem zaposlenosti žena sta še živilska in kemična industrija.

Leta 1972 je bilo v nočnem delu zaposlenih 17.285 žensk. To število pa se je že leto dni kasneje močno znižalo, na 15.000, lani pa jih je bilo v nočnem delu zaposlenih le še 11.800.

Ženske, zaposlene v nočnem delu, delajo v pretežni večini na delovnih mestih v neposredni proizvodnji, v manjši meri pa v restavracijah, kuhinjah in drugod.

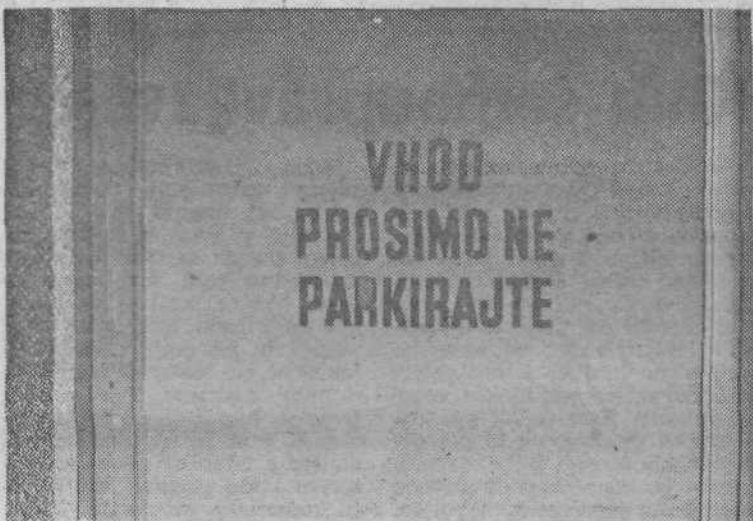
Organizacije združenega dela utemeljujejo potrebo po nočnem delu žensk z neprekinjenim procesom dela, z ekonomskimi razlogi z ozkimi grli v dotoku surovin in podobno. Razlogov (ali opravičil) za nočno delo bi lahko našli še več — od izpolnjevanja velikih naročil za domače in tuje kupce,

Organizacije združenega dela so v svojih programih razvoja načrtovale odpravo nočnega dela žensk v glavnem v letih 1977 in 1978, le nekaj OZD pa naj bi to delo odpravilo do leta 1980. Seveda ne bo mogoče popolnoma odpraviti nočnega dela v specifičnih primerih, kot so: zdravniška služba, obratne kuhinje in podobna delovna mesta, vendar pa je tu zaposlenih ponoči le neznatno število žensk.

Odprava nočnega dela je povezana s precejšnjimi finančnimi obremenitvami OZD, z dvigom produktivnosti, torej s pogoji gospodarjenja. Morda prav zato ne bi bilo odveč opozoriti, da moramo kljub nekaterim težavam, ki jih lahko pričakujemo, vztrajati na odpravi nočnega dela žensk, saj smo do sedaj vse prelahko dovoljevali to delo in se za njegovo odpravo vse premalo zavzeto borili.

B. P.

BREZ SKRBI, NE BOMO!

Ta nedvoumno jasen napis so si omislili stanovalci »Intertradovega« bloka na Moša Pišadejevi ulici, vrata s tem napisom so na dvoriščni strani. Malce smo pa le radovedni, kdo neki je »izumil« parkiranje vhoda!

V. J.

LJUBLJANA — MESTO V ŽICI

Okupator ogradi Ljubljano z žično ograjo in bunkerji

Zadnje dni januarja 1942 so Ljubljančani opazili, da vozi skozi mesto izredno mnogo pokritih, visoko naloženih vojaških kamionov. Na obrobju mesta so se začele grnati ogromne količine kolov, bodeče žice, zidakov, telefonskih drogov in drugega. V Ljubljano so prihajale nove okupatorjeve čete z Vrhnike in celo iz Vidma. Nič čudnega, če so se ljudje v tistih mračnih dneh zaskrbljeno spraševali: »Le kaj nam spet pripravljajo?«

V dneh od 18. do 23. februarja je delalo tisoče italijanskih vojakov in delavcev od zore do mraka, pa spet od mraka do zore. Okrog in okrog mesta so zabili več vrst kolov, med katere so gosto prepletli bodečo žico. Tako so Ljubljano oklenili z žično ograjo, ki je bila visoka približno dva metra, široka pa od dva do osem metrov. Ograjo so končali v noči med 22. in 23. februarjem. Isto noč so tudi po mestnih ulicah postavljali ovire.

Ko so Ljubljančani 23. februarja zjutraj stopili na ulice, so ostrmeli. Vse ulice so

zapirale lesene in žične pregrade, ki so puščale tako ozke prehode, da so ljudje med njimi lahko hodili le po eden in eden. Ob vsakem prehodu so stražili vojaki, ki so puške z nasajenimi bajoneti namerili v pešce. Na vseh križiščih so stale strojnice, ob njih pa mrko gledali vojaki.

Tega nesrečnega 23. februarja je italijanska civilna oblast izdala razglas, v katerem je pisalo, da »se je ljudstvo znašlo v položaju, da ne more zapustiti mesta ali pa odnesti kakršnegakoli materiala.« Za vsakogar, ki bi hotel iz mesta ali v mesto, je razglas predpisal posebno pismeno dovoljenje fašistične policije. Še isto noč so se začele v Ljubljani največje množične preiskave in aretacije, kar jih je mesto do takrat doživelo. Okupator je spremenil Ljubljano v veliko koncentracijsko taborišče.

Fašistični veljaki so si stvar zamišljali nekako takole: Mesto smo hermetično zaprli. Tudi ulice smo zaprli, tako da nam nihče, ki ga aretiramo, ne more uteči. Polovili bomo vse voditelje upora, vse, ki so streljali na naše vojake in ofi-

cirje, vse, ki so uničevali naša skladišča, vse, ki so tiskali v tajnih tiskarnah, vse, ki so partizanom vozili orožje, hrano in obleko. Odslej bomo v Ljubljani varni. Pa tudi partizanske čete bodo razpadle, saj iz Ljubljane ne bodo dobivale več pomoči.

Res so v času od 23. februarja pa vse do 15. marca aretirali več tisoč ljudi. Vse noči so vdirali v stanovanja, podnevi pa so jih lovili kar po ulicah. Aretirance so naganjali na kamione, ki so bili dobro zastraženi s puškami in mitraljezi, in jih vodili v razne vojašnice in zapore. Nekateri so se sicer po nekaj dneh vrnili domov, nekaj tisoč pa so jih kmalu za tem odgnali v razna italijanska taborišča širom po Italiji. Res je tudi, da so pri vseh teh preiskavah našli nekaj pušk, nabojev in bodal, ki jih ni bilo mogoče pravočasno odpremiti partizanom. Toda to je bil za fašiste le skromen uspeh! Tistega, kar so najbolj pričakovali, niso dosegli: zajeli niso nikogar od vodstva osvobodilnega gibanja, ki je bilo takrat še v Ljubljani, niti najhrabrejših borcev, ki so

bili strah in trepet Italijanov, ni bilo med aretiranimi.

V dneh blokade je dalo vodstvo Centralne tehnike takoj ponarediti žige, ki so jih dali fašisti na osebne izkaznice tistih, ki so bili že »pregledani«. Predvsem pa se je ob teh množičnih racijah pokazala izredno ljubezen Ljubljančanov do borcev in ilegalcev, saj so jih skrivali na razne domiselne načine, čeprav so mnogi pri tem tvegali življenje. Do bunkerjev, kjer so živeli najvidnejši organizatorji in do ilegalnih tiskarn v podzemskih bunkerjih niso mogli prodreti, ker so bili bunkerji izredno večje grajeni in zakriti. Mnogo ilegalcev je šlo v partizane nekaj dni pred blokado, ko je vodstvo izvedelo za okupatorjevo namero. Iz Ljubljane so pravočasno odpremiti tudi velike količine orožja in najraznovrstnejšega blaga za borce.

Okupator pa se ni ustavil pri tem, da je Ljubljano ogradi z žično ograjo in mesto preplaval s pregradami, mitraljezi, stražami in patroljami. Začel je utrjevati žično ograjo — tako imenovani »zunanji

utrdbeni pas«. Graditi pa je začel tudi »notranji utrdbeni pas«.

Ob vsej žični ograji, ki je oklepala Ljubljano, so zgradili vrsto mitraljeških gnezd in nič manj kot 122 bunkerjev, v katerih so noč in dan stražili do zob oboroženi vojaki. Najmočnejši in najbolj zastraženi bunkerji ali bloki so stali ob cestah, ki so vodile iz mesta. Pred blokom je zapirala cesto lesena pregrada, ki so jo dvignili šele, ko so dodobra pregledali ljudi, ki so včasih po cele ure čakali na prehod. Posebno surovo so pregledovali tiste, ki so kaj nosili ali vozili.

Pa tudi v samem mestu so se začeli močnejše utrjevati, s tem da so gradili notranji utrdbeni pas. Poleg žičnih ovir so postavili po ulicah še 34 utrjenih stražarnic. Gradili so utrdbene na ljubljanskem gradu, kamor so zveklili celo topove, na Rožniku in na Golovcu. Vse vojašnice so obdali še s posebno žično ograjo in z bunkerji z linami, skozi katere so gledale cevi mitraljezov.

OSVOBODILNO GIBANJE PREBIJA BLOKADO

Pri gradnji zunanega utrdbenega pasu je več tisoč italijanskih vojakov in nad tisoč delavcev opravilo nič manj kot 564.000 delovnih ur. Med 60.000 kolov so prepletli 151.000 kg bodeče žice, postavili 1.000 drogov za električno in telefonsko napeljavo in porabili skoraj 2 milijona zidakov in strešne opeke, pa seveda še ogromno drugih potrebščin.